

Powstanie Wielkopolskie

<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/form/r3358325015964,WIERZEJEWSKI-Jan.html>
28.05.2024, 00:07

WIERZEJ EWSKI Jan

Osoba

WIERZEJEWSKI Jan

Urodzony

1884

Zmarł

1937

Opis

Pseudonim Mleko, drukarz, organizator skautingu w Bydgoszczy, członek wydziału wywiadowczo-wykonawczego Polskiej Organizacji Wojskowej zaboru pruskiego, przygotowującej wybuch Powstania Wielkopolskiego.

Ur. się 4 grudnia 1884 roku w Poznaniu w rodzinie Franciszka i Michaliny z Majewskich. Miał brata Wincentego, wybitnego działacza niepodległościowego w zaborze pruskim oraz siostrę Marię, nauczycielkę, działaczkę niepodległościową i społeczną w Bydgoszczy i na Kaszubach. Przygotowywał się do zawodu

drukarza, pracując w drukarni Marcina Bidermana w Poznaniu. W 1903 roku był jednym ze współzałożycieli Towarzystwa Samokształceniowego „Iskra”. Był współpracownikiem pisma „Głos Młodzieży” wydawanego w Poznaniu. Okres od 1906 do 1908 roku spędził w Krakowie, pracując w słynnej drukarni Anczyca. W Krakowie prowadził intensywną działalność niepodległościową, działał m.in. w tajnym Narodowym Związku Robotniczym, w Związku Młodzieży Polskiej („Zet”) i w organizacji „Przyszłość” („Pet”). Powierzono mu w tych organizacjach funkcję łącznika w trzech zaborach. W tym okresie posługiwał się pseudonimem Mleko. W 1907 roku był współzałożycielem w Krakowie Czytelni Robotniczej im. Jana Kilińskiego w ramach Towarzystwa Szkół Ludowych. Był aktywnym członkiem Towarzystwa „Eleusis” i jako „els” brał udział w sejmach filareckich. W tym czasie studiował też na Wolnej Wszechnicy Uniwersytetu Jagiellońskiego. W okresie późniejszym, w latach 1908-1910 podjął pracę w drukarni Karola Miarki w Mikołowie na Górnym Śląsku, gdzie kontynuował swoją działalność patriotyczną i niepodległościową, m.in. współtworząc Towarzystwo Śpiewacze i rozwijając miejscowe Towarzystwo Czytelni Ludowych. Działalność ta zwróciła uwagę zaborcy i w efekcie w latach 1910-1914 zamieszkał w Bochum w Nadrenii-Westfalii, gdzie przebywało wówczas wielu Polaków. Podjął tam pracę drukarza w patriotycznym piśmie „Wiarus Polski”. Kontynuował działalność na rzecz odzyskania niepodległości, organizując tajne kursy oświatowe dla licznych górników polskich zamieszkujących region, a także nadal współpracując z Towarzystwem „Eleusis”. W Bochum ożenił się z Pelagią Palińską, córką przebywającego tam znanego redaktora pism niepodległościowych i pisarza Piotra Palińskiego.

Po rozpoczęciu wojny, w latach 1914-1916 był wcielony do armii pruskiej (Cesarstwa Niemieckiego). Wykorzystał ten czas do nabycia umiejętności żołnierskich z myślą o ich wykorzystaniu w planowanym powstaniu mającym wyzwolić Wielkopolskę spod władzy zaborcy. Po powrocie do Poznania, w porozumieniu z bratem Wincentym, współtwórcą wielkopolskiego skautingu i komendantem Polskiej Organizacji Wojskowej zaboru pruskiego (POW zp), udał się do Bydgoszczy, gdzie podjął pracę w polskim „Dzienniku Bydgoskim”, wydawanym przez małżeństwo Tesków. Ta przeprowadzka była wynikiem swoistego podziału ról pomiędzy braćmi Janem, a Wincentym: pierwszy miał się zająć organizacją ruchu niepodległościowego w „rejencji bydgoskiej”, drugi w „rejencji poznańskiej”, tworzących zabór pruski. W sierpniu 1917 roku Jan Wierzejewski założył w Bydgoszczy I Drużynę Skautów im. Stanisława Staszica. Głównym celem, charakterystycznym dla skautingu w zaborze pruskim, było przygotowanie młodzieży do walki z zaborcą. Mając kwalifikacje drukarza, przygotowywał rozmaite druki i ulotki patriotyczne, a także dokumenty legalizacyjne dla dezertersów z armii pruskiej. Był to element strategii opracowanej przez braci Wierzejewskich, zgodnie z którą należało wstąpić do armii pruskiej, a po zdobyciu umiejętności wojskowych, zdezerterować i wykorzystać je do walki z zaborcą.

W trakcie przygotowań do wybuchu powstania w Wielkopolsce i w trakcie jego trwania był członkiem wydziału wywiadowcze-wykonawczego Polskiej Organizacji Wojskowej zaboru pruskiego. Po wyzwoleniu Wielkopolski i połączeniu jej z macierzą, pracował w kilku pismach, po czym został kierownikiem drukarni Spółdzielni Wydawniczej Unii Związków Spółdzielczych w Poznaniu. Nadal intensywnie działał społecznie.

W latach 1919-1920 był naczelnikiem Harcerskich Drużyn Wielkopolskich, był też działaczem Polskiego Związku Graficznego. Wraz z bratem Wincentym był pomysłodawcą budowy pomnika harcerzy nad jeziorem Malta w Poznaniu, jako hołdu skautom i harcerzom poległym w walce o niepodległość w Powstaniu Wielkopolskim i w walkach o Lwów oraz w wojnie z bolszewikami. Również z bratem byli w latach 30. inicjatorami Ruchu Harcerzy-Obywateli, organizacji o charakterze państwowym. Ruch ten miał na celu wykorzystanie potencjału czynnych zawodowo i społecznie byłych harcerzy na rzecz umacniania siły i gospodarki państwa polskiego.

Zmarł nagle 14 października 1937 r. w Poznaniu. Miał trzech synów: Edmunda, Bogdana i Zbigniewa. Był odznaczony Medalem Niepodległości, pośmiertnie Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym, dwukrotnie harcerską Odznaką „Za Zasługę”, Odznaką 25-lecia Harcerstwa Wielkopolskiego oraz innymi odznakami honorowymi.

Bibliografia

W. Wierzejewski, Wierzejewski Jan (1884-1937), (w:) Powstańcy wielkopolscy. Biogramy uczestników powstania wielkopolskiego 1918-1919, t. XII, red. B. Polak, Poznań 2015, s. 173-175.

Autor wpisu

Wawrzyniec Wierzejewski